

Mottagare:

Kopia:

Er ref:

Svensk vindkraftsförening ställer sig bakom remissvaret från Svensk vindenergi.

Falkenberg den 3 December 2024

Per Olofsson

Mari-Louise Wernersson

Ordförande

Verksamhetsledare

Svensk vindkraftsförening

Svensk vindkraftsförening

Svensk Vindenergis remissvar om finansiering och riskdelning vid ny kärnkraft

Svensk Vindenergi har valt att svara på regeringens remiss om "Finansiering och riskdelning vid ny kärnkraft i Sverige". Svensk Vindenergi är en branschförening för företag som arbetar med vindkraft. År 2023 producerade vindkraften 34 TWh och står idag för 20 procent av Sveriges elproduktion. Merparten av denna produktion kommer från Svensk Vindenergis medlemsföretag.

Övergripande synpunkter:

- Svensk Vindenergi ser utmaningar med utredningens förslag och att regeringen valt att frånga en teknikneutral utbyggnad av elproduktion på marknadsmässiga villkor.
- Utbyggnad av ny kraftproduktion och handel med el bör i första hand ske utifrån marknadsbaserade villkor.
- Om staten ska ta en mer aktiv roll i utbyggnaden av ny elproduktion bör det ske med teknikneutralitet som ledstjärna och på så marknadsmässiga grunder som möjligt.

Särskilda synpunkter:

- Konsekvensbeskrivningen av hur förslaget skulle påverka utbyggnaden av annan kraftproduktion är inte tillräckligt genomarbetad.
- Svensk Vindenergi delar inte utredningens bedömning gällande att enskilda subventioner till Kärnkraften inte skulle tränga undan investeringar i vindkraft eller ha någon negativ inverkan på redan befintliga parker.
- Tidsplanen för när ny kärnkraft kan vara i drift är orealistisk och kan leda till lägre utbyggnad av annan kraftproduktion som skulle kunna tas i drift före 2030 och 2040.
- Antaganden gällande behovet av ny kärnkraft för att minska kostnader och möjligheter att balansera kraftsystemet kan ifrågasättas och bör utredas vidare.
- Ett auktionsbaserat anbudsförfarande riktat till alla kraftslag har bättre förutsättningar att åstadkomma en kostnadseffektiv utbyggnad av elproduktion i önskad takt.

Övergripande kommentar kring utredningen

För att klara klimatmålet och stötta industrin- och transportsektorns omställning genom elektrifiering måste elproduktionen byggas ut snabbt. Regeringen har antagit ett planeringsmål att elsystemet ska klara att leverera 300 TWh till år 2045 och genom ett leveranssäkerhetsmål som säkra driften av elsystemet. Regeringen driver ett ambitiöst arbete kring att möjliggöra att ny kärnkraft kommer på plats i mitten av 2030-talet, vilken den här utredningen är en viktig del av.

Vi delar regeringens bild som anges i den energipolitiska inriktningspropositionen av behovet av ny elproduktion i Sverige och ställer oss bakom att elsystemet ha en hög leveranssäkerhet och säker drift. Vi ser också att all fossilfri teknik ska kunna vara med och delta för utbyggnaden av Sveriges elproduktion.

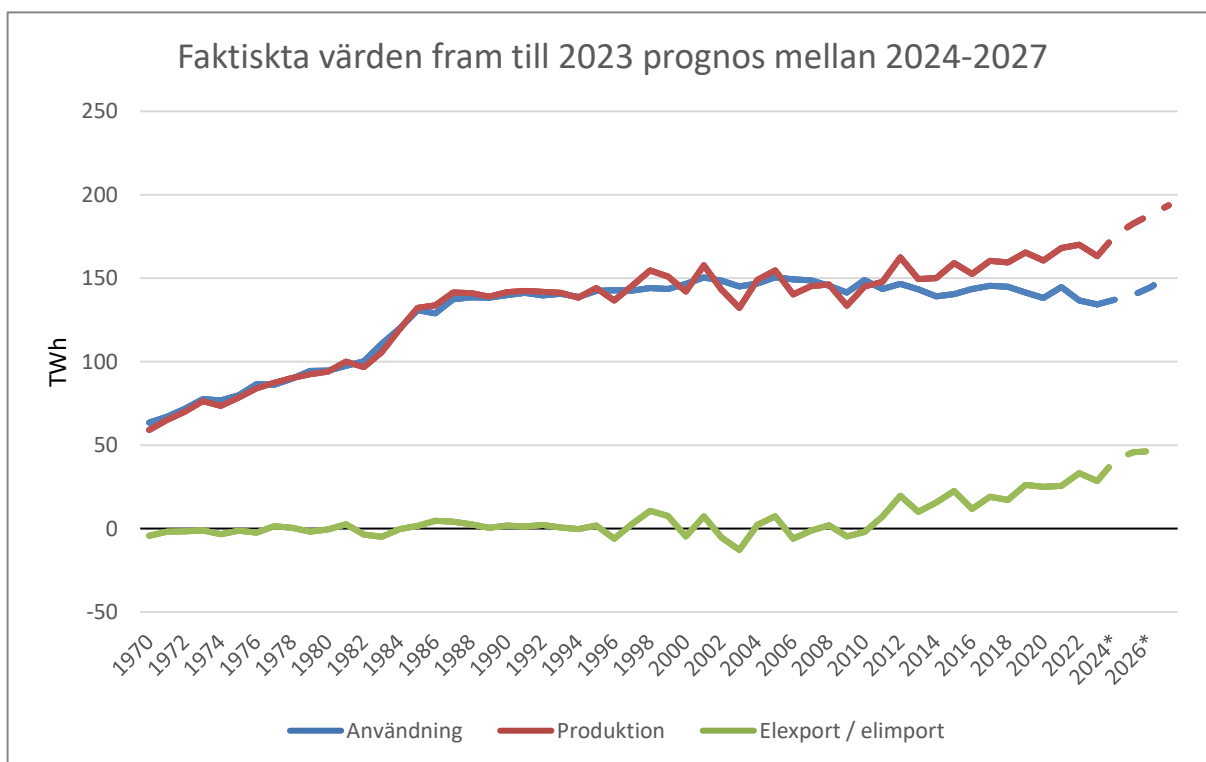
Vår utgångspunkt gällande subventioner till energiproduktion är att en utbyggnad av ny kraftproduktion och handel med el bör i första hand ske utifrån marknadsbaserade villkor. Vi ser därför stora utmaningar med utredningens förslag och att regeringen valt att frångå ett teknikneutralt synsätt.

I ett läge när takten i utbyggnaden av ny elproduktion måste öka för att möjliggöra den elektrifiering som behövs för att nå klimatmålet är det fullt rimligt att staten tar en mer aktiv roll för att öka tempot.

Olika tekniker kan vara i drift vid olika tidpunkt och att olika tekniker har också olika hinder för utveckling och olika nivå av offentligt engagemang för att investeringar ska realiseras. Teknikneutrala subventioner kan därför vara att föredra och bör inrättas utifrån behovet vid olika tidpunkter (2030, 3035, 2040, 2045 osv).

Elmarknaden, från avreglering till idag

Sedan Sverige avreglerade elmarknaden 1996 har elproduktionen ökat i Sverige, Importberoendet har minskat och sedan 2010, då vindkraftsutbyggnaden tog fart har Sverige kunnat exportera mycket el. Elanvändningen har legat på en stabil nivå och till och med minskat efter pandemin och efter Rysslands anfallskrig inleddes¹.

¹ [Minskad elanvändning och elproduktion under 2023](#)

Källa: Energimyndigheten: Elproduktion (nettoproduktion),
Användning av el per sektor samt Kortsiktig prognos vinter 2024

Trots att elexporten är en viktig buffert för elektrifiering prognostiseras ett underskott på el när industrin- och transportsektorn ställer om. Regeringen har aviserat att ett större statligt engagemang är angeläget. I en intervju med DN (2024-09-26) sa statsminister Ulf Kristersson bland annat att:

"Energisystem är en del av statens grundläggande infrastrukturella frågor. Ungefär som järnvägar och vägar och utbildningssystem. Det kan man inte bara lämna och hoppas att det funkar."

Risker med statliga subventioner och politisk intervention

Risken med ett statligt engagemang i utbyggnaden av elproduktion är att villkoren ändras, antingen av realpolitiska skäl eller för att majoriteter i parlamentet skiftar. Det innebär en mycket stor risk för investerare som satsar stora pengar som ska hämtas hem över 20 till 60 år, eller 5 till 15 mandatperioder.

Under 2000-talet är det först och främst kraftvärme och därefter vindkraft som byggt ut, bland annat med bland annat hjälp av Elcertifikatsystemet. Investerarnas erfarenhet från åren med elcertifikatsystemet är att statlig inblandning på en avreglerad marknad innebär mycket stor risk. Elcertifikatsystemet utvidgades i omgångar och det politiska löftet att systemet skulle stängas i balans infriades inte. De som investerade i kraftvärme och vindkraft, i tron att elcertifikatens värde skulle utgöra skillnaden mellan produktionskostnad och elpris, förlorade stora summor pengar när det politiska löftet sveks.

Den landbaserade vindkraften fortsatte byggas ut under 2020-talet på marknadsmässiga villkor. Detta på grund av att Sverige legat långt fram i den gröna omställningen och de kraftiga elektrifieringsplaner som industrin har presenterat. Under perioden 2020–2026 investerades 140 miljarder kronor i ny vindkraft², vilket ger 35 TWh ny elproduktion. Sveriges klimatmål och industrins aviserade omställning har varit avgörande för utvecklingen.

För att bibehålla utbyggnationen av ny elproduktion utan statlig inblandning behöver elanvändningen öka. Tyvärr har den senaste tiden visat på att

² [140 miljarder i vindkraftsinvesteringar 2020-2026 ger 35 TWh ny elproduktion - Svensk Vindenergi](#)

omställningen tappar fart och skjuts på framtiden³. Det finns fortfarande behov av mer elproduktion i Sverige men prognoserna blir alltmer osäkra om när den förväntade konsumtionen kommer. I stället ser vi förskjutna projekt och extremt låga elpriser.

Ska Sverige klara klimatmålen behöver elanvändningen öka från dagens 160 TWh till minst 300 TWh år 2045. Men utbyggnadsbehovet är större än så.

Energimyndigheten, Svenska kraftnät, Energimarknadsinspektionen och Trafikverket har gjort en myndighetsgemensam bedömning av samhällets elektrifiering⁴ som landar i att elbehovet kan komma att uppgå till 340 TWh år 2045. 150 TWh elproduktion behöver tillkomma för att möta den ökade elanvändningen och ytterligare 100 TWh behöver tillkomma för att ersätta produktionsanläggningar som når sin livslängd till år 2045. Sammanlagt behöver 250 TWh elproduktion, 12,5 TWh per år, byggas ut de kommande 20 åren.

Med utredningens förslag kan det ge 50 TWh ny kärnkraft i slutet av 2030-talet. Det motsvarar de sista 20 procent av behovet som myndigheterna beskriver i sin rapport.

Vindkraften har byggts ut snabbt, ca 5 TWh per år 2020–2026, och utbyggnaden skulle behöva fortsätta i samma takt. Tyvärr visar Svensk Vindenergis senaste kvartalsstatistik⁵ att utbyggnadstakten sjunker. Det osäkra politiska läget och det utmanande elpriset gör att många investerare avvaktar med investeringsbeslut. Det finns många projekt som har miljötillstånd och som skulle kunna tas i drift fram till år 2030, om det tas investeringsbeslut.

Även tillståndsgivningen är utmanande. Under det första halvåret 2024 fick inga nya vindkraftverk miljötillstånd⁶ och att andelen kommunala nej till ny vindkraft på land ökade till 75 procent. Av de fyra projekt som kommunerna sa ja till så stoppade Försvarsmakten tre. Till det ska tilläggas att regeringen avslagit 13 havsbaserade vindkraftsprojekt i svensk ekonomisk zon i Östersjön med hänvisning till Försvarsmakten och ett försämrat säkerhetspolitiskt läge.

Flera faktorer bidrar till att det är svårt att fatta investeringsbeslut för vindkraft idag. Högre räntor, turbinpriser, material, byggkostnader med mera för både

³ [Nya siffror: industrins elbehov lägre 2035 - SKGS](#)

⁴ [Microsoft Word - Myndighetsgemensam uppföljning av samhällets elektrifiering Huvudrapport 2023](#)

⁵ [Statistik om vindkraftens utbyggnad - Svensk Vindenergi](#)

⁶ [För många kommunala nej till vindkraft – men utvecklingen kan vända - Svensk Vindenergi](#)

land- och havsbaserad vindkraft till följd av Ukrainakriget. Regeringens beslut att dra tillbaka uppdraget till Svenska kraftnät om utbyggnaden av stamnätet till havs. Osäkerhet kring elprisutveckling till följd av osäkerhet när ny konsumtion tillkommer. Politisk osäkerhet om vad Sverige vill gällande utbyggnaden av ny vindkraft.

Sammantaget, med de utmaningar som vindkraftsbranschen idag står inför, innebär ett stöd till ett enskilt kraftslag ytterligare osäkerhet för vindkraftsbranschen. Om förslaget genomförs i sin nuvarande utformning kommer vindkraftsmarknaden att paralyseras och kraftigt öka den politiska risken för att bygga i Sverige. I och med att investeringar i elproduktion sträcker sig över flera decennier och många mandatperioder och ett riktat stöd är preferenserna hos enskilda majoriteter finns en övervägande risk att det skulle kunna komma att förändras över tid. Vi uppmanar därför Regeringen att genomföra en mer grundlig analys av vad ett ensidigt riktat stöd skulle få för effekter på utbyggnaden av ny elproduktion i stort.

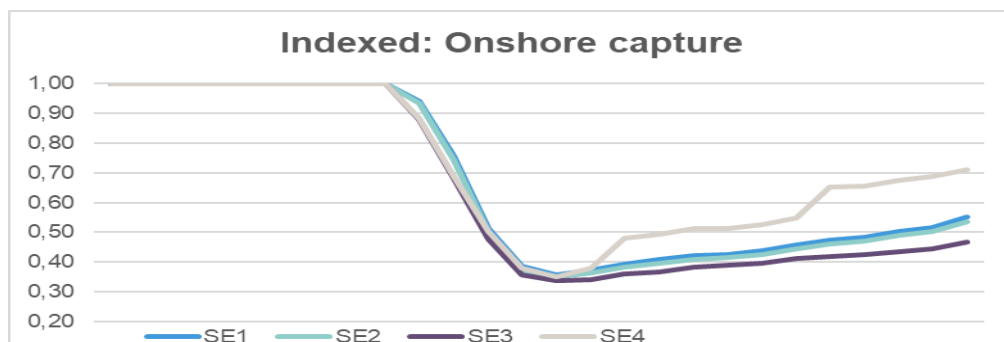
Effekter på vindkraftsbranschen

I Utredningens konsekvensanalys av hur förslagen som presenterats skulle påverka vindkraftsbranschen anges bland annat att med en utbyggnad av kärnkraften får Sverige ett mindre volatilt elpris och att det skulle möjliggöra fler anslutningsmöjligheter för vindkraften.

Sammantaget bedömer utredningen att det inte nödvändigtvis är så att en utbyggnad av kärnkraft skulle tränga undan vindkraftinvesteringar. Det kan till och med vara så att kärnkraft genom att bidra till ett mer lättbalanserat elsystem med större säkerhetsmarginaler kan öka lönsamheten i sådana investeringar. Något som även främjar vindkraftens intjäningsförmåga.

Vi delar inte utredningens bedömning att enskilda subventioner till Kärnkraften inte skulle tränga undan investeringar i vindkraft eller påverka befintliga parker. Konsekvensbeskrivningen inte är tillräckligt genomarbetad.

Ett av Svensk Vindenergis medlemsbolag har modellerat prisbilden för landbaserad vindkraft om utredningens förslag genomförs inom den uppskattade tidsramen:

Grafen visar på hur ny kärnkraft kommer in i systemet utifrån idag rådande förutsättningar om konsumtion och produktion samt hur det skulle innebära ett prisfall på över 60 procent för den landbaserade vindkraften. Även om själva prispåverkan inte sker förrän efter 2035 så görs analysen av projektutvecklare och investerare redan idag och därmed stoppas projekt som annars skulle ha kunnat byggas. Vindkraft som byggs måste kunna räkna med en bibehållen lönsamhet under hela sin livslängd.

I och med att den nya kärnkraften även skulle garanteras ett lösenpris om 80 öre/kWh i 40 år i utredningens förslag så finns inte heller några incitament för de nya aktörerna att anpassa sin produktion till utbudet på marknaden. Befintliga vindkraftsparker kommer få en mycket tuff situation som kan leda till konkurser och nya projekt kommer i princip att bli omöjliga att realisera. I och med avsaknaden av incitament till reglering utifrån marknadssignaler så skulle det dessutom innebära att större regleransvar för övriga kraftslag vid hög produktion.

Tidsplanen för när ny kärnkraft kan vara i drift är för optimistisk. I direktiven fastslås att två reaktorer om minst 2 500 MW ska finnas på plats senast år 2035 och att en ansökan om att bygga ska lämnas in år 2025 för att sedan tillståndsprövas och eventuellt godkännas år 2026. Strålsäkerhetsmyndighetens generaldirektör har fört fram att det är ett för optimistiskt antagande⁷.

Risken för undanträngning av vindkraft, både befintliga och nya projekt är hög om utredarens förslag realiseras. Samtidigt är risken för förseningar i utbyggnaden av ny kärnkraft högst trolig. Sammantaget skulle det kunna leda till att nästan ingen ny elproduktion byggs ut förrän mot slutet av 2030-talet. Det

⁷ [SSM: Kan inte nå regeringsmål om kärnkraftstillstånd till 2026 | Montel News - Nordisk](#)

skulle ha stor negativ påverkan på Sveriges omställning, klimatmål och konkurrenskraft.

Systemkostnader och driftsäkerhet

Ett av de bärande argumenten för ny kärnkraft i Sverige är, förutom behovet av mer el, att kärnkraften bidrar med viktiga systemtjänster för en säker drift av nätet och ökad överföringskapacitet mellan elområden.

Svensk Vindenergi ser att den tekniska utvecklingen och de marknadskrafter som idag finns för exempelvis balansering av nätet har möjliggjort att kraftsystemets stabilitet kan upprätthållas på fler sätt och att även vindkraften kan spela en viktig roll.

Ökad överföringsförmåga mellan elområden kan uppnås med flera olika metoder. Exempelvis är den nyligen introducerade flödesbaserade kapacitetsberäkningsmetoden ett sätt att öka förmågan till överföring. Likaså är investeringar i ledningar, nya apparater, ökad flexibilitet och god planering av underhåll och fler anslutningar till våra grannländer åtgärder som ökar överföringsmöjligheterna samtidigt som en god driftsäkerhet upprätthålls.

I utredningens konsekvensbeskrivning framförs att kostnaden för kraftsystemet förmodligen blir lägre i ett system med mer kärnkraft. Bland annat lyfts förmågor som planerbar produktion eller "baskraft" (som underlättar effektiv systemdrift), rotationsenergi (som underlättar frekvenshållning) och reaktiv effekt (som kan bidra till att hålla nätets spänning på rätt nivå).

Svensk Vindenergi vill betona att "baskraftsbehov" kan lösas med många olika tekniker. Lösningarna bör marknadsutsättas på ett teknikneutralt sätt. Det är nödvändigt att det finns en fungerande affärsmodell för aktörer som tillhandahåller systemstabiliserande lösningar.

Exempelvis är en redan fungerande lösning dagens balansmarknad där Svenska kraftnät och de övriga nordiska TSO:erna upphandlar förmåga till upp- och nedreglering hos marknadsaktörer för att hålla frekvensen i nätet. De senaste åren har det primärt varit ett behov av nedreglering som efterfrågats då elproduktion överstigit konsumtionen och möjligheterna till export. Detta har lett till en situation som gjort att vattenkraften uttömt sin förmåga till nedreglering och marginalerna i systemet minskat. I och med en fungerande marknadslösning

har vindkraften snabbt kunnat gå in och bidra med förmåga till både upp och nedreglering som ökar marginalerna igen.

Trots att antalet produkter på balansmarknaden kraftigt ökat så kunde Svenska kraftnät i sin årsredovisning för 2023 visa att kostnaderna för stödtjänster för balansering stannar på ungefär samma nivå som 2022 trots att volymen ökat med 40 procent⁸. Till följd av att så många aktörer, utöver vind, nu ger sig in på balansmarknaden så har svenska kraftnät dessutom tvingats att kraftigt revidera ned sin prognos för kostnaderna av balanstjänster⁹. Från 8–6 miljarder kronor för helåret 2024.

Behovet av rotationsenergi måste sättas i en nordisk kontext. Sverige ska uppfylla sin del av behovet av rotationsenergi¹⁰. Utöver att det inte bara är kärnkraften som bidrar med rotationsenergi (det finns även i vattenkraften och andra större anläggningar med synkront anslutna maskiner) så har Svenska kraftnät sedan 2020 årligen upphandlat den avhjälpande åtgärden snabb frekvensreserv (FFR) som används vid situationer med låg rotationsenergi. FFR står för ungefär 1 procent av de totala kostnaderna för stödtjänster och antalet leverantörer har ökat kraftigt och det pågår förändringar för att fler bud ska kunna antas¹¹. Även om det inte finns någon vindkraft som idag bidrar med bud till FFR finns det 300 MW energilager som gör det. Vi ser att allt fler batterier installeras idag¹² tillsammans med vindkraftparkerna så det är inte omöjligt att dessa också kan bidra med FFR i framtiden.

Reaktiv effekt har traditionellt synkront anslutna maskiner bidragit med för att upprätthålla spänningsstabiliteten i nätet. På senare tid har dock utvecklingen av kraftelektronik och striktare krav i anslutningsavtalen bidragit till att även vindkraften kan bidra med reaktiv effekt.

Vindkraften kommer därför i större utsträckning kunna bidra mer med dessa förmågor framöver än tidigare. Det pågår dessutom projekt¹³ som undersöker hur vindkraften kan bidra mer i frågan om reaktiv effekt.

Svensk Vindenergi vill understryka att kärnkraften idag bidrar med flera viktiga funktioner, likt utredningen beskriver. Däremot sker en snabb teknikutveckling

⁸ [Årsredovisningen 2023: Svenska kraftnät har lagt i en högre växel | Svenska kraftnät](#)

⁹ [Allt fler leverantörer av stödtjänster för det svenska elsystemet | Svenska kraftnät](#)

¹⁰ [Snabb frekvensreserv \(FFR\) | Svenska kraftnät](#)

¹¹ [Förändringar i FFR | Svenska kraftnät](#)

¹² [Batterilagring-och-framtidens-hybridparker_Bodecker-Partners_20240619.pdf](#)

¹³ [Vindkraft för ett stabilare elnät | RISE](#)

och utvecklingen av kraftsystemet och vi uppfattar därför inte att frågan är tillräckligt utredd för att påstå att det ena eller andra systemet blir billigare. Det är också viktigt att komma ihåg att det "gamla" systemet som Sverige under lång tid haft håller på att förändras (oavsett om vi vill det eller inte). Det kommer innebära nya utmaningar men det är också därför viktigt att metodiskt undersöka hur Sverige på ett så kostnadseffektivt och driftsäkert sätt kan bygga ut och modernisera kraftsystemet.

Utöka förslaget till att gälla all fossilfri kraftproduktion

Sverige har högt ställda klimatmål som driver elektrifieringen och omställningen. År 2045 ska Sverige nå netto-noll utsläpp. Eftersom Sverige har i princip ett 100 procent fossilfritt elsystem idag så innebär det att det är *energisystemet* som behöver ställa om till att bli 100 procent fossilfritt. Ett stort fokus för de kommande åren ligger därför naturligt på industrin- och transportsektorns elektrifiering och ökade konsumtion.

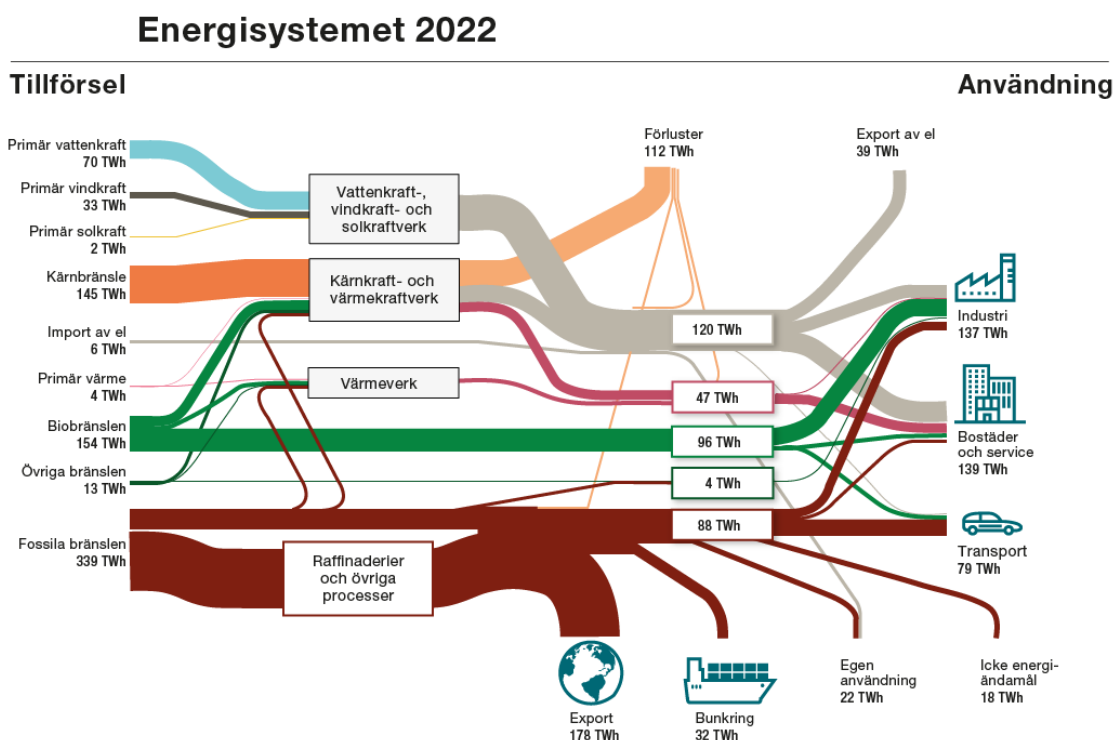

Bild: Energimyndigheten

Bilden visar hela Sveriges energisystem. För att nå netto noll behöver det fossila inom energisystemet fasas ut. Det är också värt att notera de stora förlusterna som också finns inom energisystemet.

För att möjliggöra en sådan utbyggnad krävs en etappvis utbyggnad av elproduktionen med säkra villkor för industrin att den planerade elen kommer när deras projekt ska tas i drift och öka sin konsumtion. Under rådande förutsättningar på dagens marknad är det dock ytterst osäkert om elproduktionen kan byggas ut i den takt som behövs för att nå planeringsmålet eller hålla jämn takt med industrin.

I och med att det finns en bred överenskommelse kring de klimatpolitiska målen kan det där med också finnas fog för regeringen att med hjälp av stöd säkerställa en sådan etappvis utbyggnad, både utifrån behovet av mer produktion och för driftsäkerhetens skull. Svensk Vindenergis utgångspunkt är som tidigare redovisats att ett marknadsbaserat system i första hand är att föredra.

Skulle däremot ett stöd för elproduktion bedömas bli nödvändigt för att klara utbyggnaden och i förlängning våra klimatmål så förordar i så fall Svensk Vindenergi ett anbudssystem där ett intäktsstabiliserande stöd (exempelvis en CfD) konkurrensutsätts i auktioner för att säkerställa ett mer teknikneutralt angreppssätt som garanterar en snabb utbyggnad med bibehållen robusthet i kraftsystemet.

Utmaningen med dagens elmarknad är att den har misslyckats med att sända prissignaler som möjliggör storskaliga investeringar, särskilt i tekniker som bidrar till systemstabilitet, och kan inte heller prissätta den politiska och regulatoriska risken på ett adekvat sätt. En långsiktig statlig planering kan öka marknadens likviditet och därmed minska statens roll över tid.

Det verkar inte heller som regeringen stängt dörren för att utvidga det föreslagna stödet för kärnkraft till att även inkludera andra kraftslag. Under ett seminarium med SNS där utredningens förslag diskuterades så sade finansmarknadsminister Niklas Wykman att:

"det finns inga stängda dörrar för att göra detta teknikneutralt¹⁴" förutsatt att förmågor systemet behöver kan garanteras.

Likaså var en av slutsatserna för elmarknadsutredningens hearing (xx xx) att det är förmågorna i systemet som behöver säkerställas.

¹⁴ [Statens roll vid finansiering av ny kärnkraft - SNS](#)

Hur ett teknikneutralt stöd för utbyggd kraftproduktion kan se ut

I och med de uppenbara riskerna för både snedvridning av marknaden, avstannad utbyggnad av vindkraft samt ökad politisk risk med ett enskilt stöd till kärnkraften vill Svensk Vindenergi lämna ett förslag på hur en modell för ett mer teknikneutralt stödsystem för utbyggnad av ny elproduktion skulle kunna se ut.

Svensk Vindenergi föreslår att staten bör ta fram ett auktionsbaserat stödsystem som är teknikneutralt och sker på marknadsmässiga grunder. Ett sådant system är komplicerat och kommer kräva väldigt mycket arbete från statens sida men rätt implementerat skulle säkerställa att nationella mål uppnås och att investerare får tydliga förutsättningar. Med hög transparensen i auktionerna skulle även politiska och regulatoriska risker minska, vilket i sin tur skulle attrahera fler aktörer och kapital. Förenklat bygger en sådan modell på tre steg som behöver genomföras:

- 1) Analys av behov, teknik och marknad,
- 2) Planering från statens sida och,
- 3) Auktionsförfarandet och utbyggnad.

Inledningsvis måste staten kartlägga elsystemets och marknadens behov, samtidigt som potentialen hos olika teknikslag analyseras noga. Baserat på dessa analyser fastställs sedan kriterier för energislagens förmågor, kostnadseffektivitet och kapacitet, som sedan ligger till grund för konkurrensutsättningen. Dessa kriterier utformas sedan i linje med övergripande nationella mål och ramverk, vilket kan innebära att vissa teknikslag eller hybridlösningar har fördelar i anbuds-förfarandet, särskilt med avseende på stabilitet, tidsaspekter och produktionskostnader.

Planeringsarbetet för auktionerna behöver därefter utgå från noggranna genomarbetade kostnadsuppskattningar för olika teknikslag och bedömningar av deras kostnadsutveckling i förhållande till marknadspriser. För teknologier där produktionskostnaden överstiger marknadspriset måste staten överväga riskhantering och eventuellt införa ett intäktsstabiliserande system, som exempelvis en CfD. För att undvika överfinansiering bör de mest kostnadseffektiva alternativen prioriteras innan dyrare teknologier inkluderas.

Staten måste även beakta kostnadseffektiviteten, särskilt eftersom finansieringen ska bäras av skattebetalarna/användarna. Det är därför viktigt att staten säkerställer att de resurser som används är väl avvägda. Ett teknikneutralt planeringsunderlag bidrar till att de mest prisvärda teknologierna byggs ut först, innan dyrare alternativ övervägs.

Planeringsunderlaget är avgörande för att förstå och utforma förutsättningar för ny elproduktion, inklusive de specifika förmågor som behövs och när de ska implementeras. Att exkludera vissa teknologier kan hämma utvecklingen av viktiga förmågor och leda till instabilitet i elsystemet. I detta avseende är det också viktigt att skilja mellan planeringsfasen, där alla teknologier inkluderas, och själva auktionerna, som bör vara teknikspecifika för att identifiera rätt kostnadsnivå och främja teknikutveckling.

Statens roll är sedan särskilt avgörande under själva implementeringsfasen av detta system. Under denna period intar staten en aktiv position, både som planerare och genomförare, för att skapa gynnsamma förutsättningar för investeringar och säkerställa att de utvalda energislagen uppfyller auktionskraven. De förändringar som föreslås bör betraktas som tillfälliga komplement till den befintliga marknadsstrukturen.

Auktioner fungerar sedan som ett verktyg för staten att genomföra sin långsiktiga energipolitiska strategi. Auktionerna kan även kombineras med andra anbudssystem och tillståndsprocesser för att underlätta kommersiella initiativ. Det bör även noteras att auktionerna inte heller behöver begränsa kommersiella avtal utanför statens planering där en uppdelning mellan nätanslutna projekt och de med direkt anslutning till användaren kan undvika sådana begränsningar.

Det är även viktigt att understryka att kommersialiserade projekt fortfarande skulle handla el på samma sätt som idag. Risken att detta system begränsar aktörers möjligheter att agera utanför statliga anbudsförfaranden kan därför hanteras genom att tillåta parallella tillståndsprocesser, vilket också säkerställer att nationella planerings - och etappmål uppnås.

Att införa ett teknikneutralt och konkurrensutsatt anbudssystem erbjuder flera betydande fördelar. En sådan är att det tvingar statliga aktörer att tydligt ange en riktning, vilket förbättrar förutsättningarna för investeringar. En tydlig och långsiktig politisk inriktning minskar den politiska risken för investerare och ökar deras benägenhet att ta risker. Om staten i stället väljer att fokusera ensidigt på en viss teknologi kan detta visserligen uppfattas som en tydlig politisk signal,

men för de flesta marknadsaktörer, investerare och finansiärer är en sådan tydlighet inte efterfrågad och kan till och med få motsatt effekt. Staten bör i stället tydligt peka ut riktning och skapar rättvisa konkurrensförutsättningar på marknaden, så att aktörerna själva kan styra sina investeringar dit där lönsamheten är störst inom givna ramar. Ett ensidigt fokus kan i stället signalera ett utmanande investeringsklimat som inte bara påverkar mindre favoriserade teknikslag negativt, utan också hämmar investeringar i relaterade energi - och klimatlösningar, såsom infrastruktur och lagring.

Ett teknikneutralt anbuds förfarande av denna modell skulle även kunna vara en lösning på det som skapar störst risk under dagens marknadsförutsättningar – kraftiga omläggningar av energipolitiken vid ett maktskifte. En sådan modell skulle med största sannolikhet ha ett brett politiskt stöd och där oenigheter löses inom systemet för auktionerna men med så pass god transparens att de inte kan ifrågasättas under vilka kriterier som anbuden konstrueras.

Stockholm 2024-12-03

Daniel Badman
Vd
Svensk Vindenergi

Erik Almqvist
Ansvarig elnät och elmarknad
Svensk Vindenergi